

Філологічні науки

УДК 801.8

Гера Єлена Віталіївна

*аспірантка кафедри загального мовознавства,
класичної філології та неоелліністики*

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Hera Yeliena

Postgraduate Student of the

Department of General Linguistics and Classical Philology of the

Taras Shevchenko National University of Kyiv

**CODEX BURANUS – УНІКАЛЬНЕ ДЖЕРЕЛО СВІТСЬКОЇ
СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ ЛАТИНСЬКОМОВНОЇ ПОЕЗІЇ
CODEX BURANUS – УНИКАЛЬНЫЙ ИСТОЧНИК СВЕТСКОЙ
СРЕДНЕВЕКОВОЙ ЛАТИНСКОЙ ПОЭЗИИ
CODEX BURANUS – UNIQUE SOURCE OF SECULAR MEDIEVAL
LATIN POETRY**

***Анотація.** Стаття присвячена розгляду середньовічної латинськомовної збірки *Codex Buranus* (Clm 4660-4660a). У статті описано структуру антології, надано характеристику музичному супроводу та ілюстраціям, представлений перелік імен встановлених авторів текстів збірки, систематизовано гіпотези щодо місця укладання рукопису та визначена загальнокультурна, лінгвістична, а також музична цінність манускрипту.*

***Ключові слова:** *Codex Buranus*, *Carmina Burana*, ваганти, голіарди, латинськомовна поезія Пізнього Середньовіччя.*

***Аннотация.** Статья посвящена рассмотрению средневекового латинского сборника *Codex Buranus* (Clm 4660-4660a). В статье описана*

структура антології, охарактеризовано музикальне супроводження, ілюстрації, представлено перелік імен установлених авторів текстів збірки, систематизовані гіпотези про місце складання рукопису і визначено загальнокультурну, лінгвістичну та музичну цінність рукопису.

Ключевые слова: *Codex Buranus, Carmina Burana, ваганты, голиарды, латинская поэзия Позднего Средневековья.*

Summary. *Medieval Latin poetry collection Codex Buranus is taken into consideration in the article. The author describes the structure of the anthology, characterizes musical accompaniment and illustrations, represents the list with identified authors' names, systematizes the hypotheses concerning place of compilation of the collection. Cultural, linguistic and musical value of Codex Buranus is defined in the paper.*

Key words: *Codex Buranus, Carmina Burana, wandering scholars, goliards, Late Medieval Latin poetry.*

Тексти *Carmina Burana* представляють собою особливий інтерес для дослідників різних галузей науки, лінгвістів, літературознавців, істориків-медієвістів, палеографів, культурологів та музикознавців, адже вони є цінним інформативним джерелом щодо надбань європейської цивілізації періоду Пізнього Середньовіччя. Однак, наукові розвідки, що присвячені рукопису, протягом останніх століть здійснювались виключно зарубіжними дослідниками (В. Beatie, В. Bischoff, Р. & D. Diemer, В. Docen, Р. Dronke, J. Drumble, А. Duggan, J. Grimm, F. Knapp, W. Lipphardt, M. Manitius, U. Müller, O. Sayce, G. Steer). Важливим завданням як для сучасної української класичної філології, так і медієвістики стає поновити згаслий інтерес до рукопису, що й визначає **актуальність** нашої розвідки.

Таким чином, *Codex latinus monacensis 4660-4660a* є **об'єктом дослідження**. А **предметом** виступають структурні характеристики збірки та її «шлях» у науковому світі. **Мета** дослідження полягає у з'ясуванні лінгвістичної, культурної та музичної цінності збірки *Codex Buranus*. Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**, як описати структуру збірки, проаналізувати особливості музичного супроводу, ілюстрацій, представити ідентифікованих авторів, а також відстежити еволюцію дослідження манускрипту та систематизувати наявні гіпотези щодо батьківщини укладення рукопису.

Codex Buranus, а саме *Codex latinus monacensis 4660-4660a* – збірка, що є однією з найбільших та найкраще збережених колекцій світської середньовічної латинської поезії [12, с. 1; 10, с. 195]. Інші медієвалістичні антології також містять незначну кількість віршів, які можна було б віднести до пера вагантів, однак представлена така поезія значно в меншому обсязі: *Carmina Cantabrigensia, XI st.* (MS Gg 5.35, Cambridge University, 49 віршів XI ст.), збірка, яку визнають попередницею вагантської поезії, збірки Santa Maria de Ripoll, *Carmina Riuipullensia* (XII ст., Barcelona), арундельська – *Carmina Arundelliana* (Br. Mus. MS 384), а також поезія, що представлена у Vatican MS Lat. 4389 та Basel MS D iv. 4 [17, с. 353].

Carmina Burana перекладається з лат. мови як пісні Боєрну, нім. Beuern, що є варіантом географічної назви Bayern, німецької назви для нинішньої Bavaria, лат. Buranum, *Боєрн*. Середньовічна територіальна одиниця Beuern, нині Benediktbeuern (*Benedictobura*) – село у передгір'ї Баварських Альп, що знаходиться на сорок вісім кілометрів південніше від Мюнхену, отримала свою назву завдяки бенедиктинському монастирю, який розташовувався тут починаючи з 733 року. У 1803 році всі баварські монастирі стали секуляризованими, завдяки чому барон Крістоф фон Аретін, отримав доступ до спадку Бенедиктбейренського монастиря. У монастирі він віднайшов об'ємний та рясно ілюстрований рукописний

манускрипт, що складався з 300 анонімних творів XIII ст., більшість з яких були написані латиною, значна кількість середньовісньонімецькою та незначна французькою та грецькою. Перші уривки зі збірки були опубліковані у 1806 році колегою Крістофа Аретіна, Бернардом Йозефом Доценом (Dosen), причому ці уривки були виключно німецькими [8]. Згодом решту додаткових уривків у 1844 р. опублікував Jacob Grimm [14]. У 1847 році Johann Andreas Schmeller подав до друку вже сучасне видання рукопису з латинськомовними текстами та дав назву манускрипту Clm 4660: *Carmina Burana*, за місцем у якому манускрипт було знайдено, та передав його до Придворної центральної бібліотеки в Мюнхені, (зараз це Баварська державна бібліотека міжнародного значення) [4, с. xviii; 2, с. 85; 10, с. 195; 24, с. 256].

Codex складається з 112 листків пергаменту (25x17cm) (Clm 4660) та 7 додаткових листків *Fragmenta Burana* (I-VII, Clm 4660a), які свого часу були відділеними від основного рукопису та віднайдені W. Meyer у 1901 році [10, с. 195; 22, с. 24]. Усі 119 листків написані ранньоготичним мінускулом [7, р. 898]. Сьогодні 26 віршів з *Fragmenta Burana* умовно позначені астериском (*) та їх відлік розпочато спочатку, з першого номера. Відомо, що 106 фоліантів /листів написані двома основними писарями, яких O. Schumann позначив як писар 1 – h1 та писар 2 – h2, з можливими мінімальними інтервенціями третього – писар h1a [25, с. 3] За припущенням Otto Pächt [9], вірші основного манускрипту (1-228) були написані са. 1120-30 років, тоді як додаткового (1*-26*) створювались протягом XIII-XIV ст. (починаючи з са. 1230 р.). Такого ж висновку щодо періоду написання основного манускрипту дійшов і В. Bischoff, який наполягав, що манускрипт був укладений близько 1230 р. [3, с. 30] Ширші часові рамки встановлює творам Bryan Gillingham – а саме період між 1200 та 1250 роками [13, с. 37]. Р. Dronke підсумовує, що більшість віршів у кодексі

написана протягом XII ст. поетами, що належали до франкомовних, іспаномовних та німецькомовних територій [10, с. 196].

Манускрипт містить 8 мініатюр, серед яких колесо Фортуни (укладачем використано у якості титульної обкладинки, насправді ж мініатюра слугує ілюстрацією до пісень 14-18), уявний ліс, пара закоханих, ілюстрації до взаємин Енея та Дідони, ілюстрація щодо пиття пива та три щодо гри в кості, настольні ігри (*Ludus duodecim scriptorium*) та шахи [24, col. 1513; 10, с. 196; 30, с. 71]. Як стверджує J. Walwarth ані мініатюри, ані фігурні зображення не були властивими манускриптам з ліричною поезією. Факт наявності ілюстрацій та кольорових ініціалів може пояснюватись лише особливим призначенням такого рукопису. Як зазначено в *Athena Review*, Vol.4 No.2 [5], рукопис СВ міг призначатись саме для впливового двору, яким міг бути двір єпископа Зекау (1231-43), оскільки манускрипт, вірогідно, був написаний та скомпільований у баварсько-австрійському лінгвістичному районі Штирії, Тиролю або Каринтії. Однак спосіб, у який рукопис потрапив до південної Баварії, до монастиря в Бенедиктбоєрні та час, коли це сталось, залишаються невідомими. Німецький дослідник Ф. Р. Кларк висуває припущення, що найвірогідніше *Codex Buranaus* потрапив до Баварії разом із сім'єю Віттельсбахів, які були фогтами одночасно й у Тиролі, й у Баварії [15, с. 410].

У перших дослідженнях рукопису помилково йдеться, що рукопис був написаний там, де й знайдений [19, с. 966]. Однак у сучасному науковому світі ця теза вже давно спростована. Сьогодні науковий дискурс представлений трьома гіпотезами щодо походження манускрипту. Згідно з першою гіпотезою батьківщиною рукопису визнається Каринтія або містечко Зекау в Штирії. Німецькі дослідники В. Bischoff та W. Lipphardt вказують, що Каринтія згадується у СВ 6* (6, 2: *circiter per totam Carinthiam*), а жителі Штирії – *Marchiones* – у переліку серед інших народів (*Bawari, Saxones, Australes*), згадуються першими (СВ 219 (3,1)). Більше того, п'ять

церковних гімнів з СВ, а саме СВ 12*, СВ 19*-22* (Christi sponsa Katharina, virgo martyr et regina) присвячені великомучениці Катерині, яка була однією з найбільш шанованих святих у цього народу [3, с. xii; 18, с. 209–223]. Якщо у 1967 р. В. Bischoff розглядав Каринтію як місце походження Codex Buranus, то в 1970 р. він, як і W. Lipphardt, схилився до Штирії. Вірогідно, що рукопис був укладений у єпископському дворі в Штирії або в осередку августинських каноників (інакше статутних каноників або регулярних каноників св. Августина – Canonici Regulares Sancti Augustini, CRSA) у Зеккау, містечку з району Штирії [3]. Згідно з другою гіпотезою, яку поділяє більшість учених, зокрема F. P. Knapp, O. Sayce, G. Steer, B. K. Vollmann, у тому числі й В. Bischoff, місцем походження Codex Buranus є південний Тирол, вірогідно, містечко Нойштифт (Novacella) поблизу Брессаноне (Brixina) [16; 25; 26; 28; 3]. Переконливі аргументи стосовно походження рукопису з осередку августинських каноників у Південному Тиролі навів у 1983 р. G. Steer. Дослідник проілюстрував характерні особливості правопису в німецьких строфах, особливості невм, що були властивими саме північно італійському типові, а також характерний італійський правопис у латинськомовних текстах, е. г. (z for c) [26]. У 1987 році з незначними сумнівами також підтримав «тирольську» гіпотезу В. К. Vollmann [29 с. 900]. Велика кількість лінгвістичних та палеографічних свідчень представлена у ґрунтовному та детальному дослідженні О. Sayce щодо компіляції манускрипту в Південному Тиролі в Італії [25; 3]. Так, В. Bischoff та О. Sayce вказують на помітний італійський вплив, якого зазнали переписувачі рукопису – писар h¹ та писар h² [25, с. 3; 3, с. 28]. Більше того, в одному з віршів збірки Clm 4660-4660a – СВ 203a – йдеться про міфічного героя Дитриха Бернського (Теодориха Великого) та історію, що властива виключно Тиролю [15; 25; 26]. Нарешті, у 2003 році з'явилась третя гіпотеза, автор якої висунув припущення, що манускрипт походить з італійського

міста Tridentum (Тренто), а саме з кола імператора Фрідріха II [11, с. 353-355].

Незважаючи на те, що манускрипт свого часу був роз'єднаний, його оригінальну структуру вдалось частково встановити та відновити. Початок рукопису, як і деякі листи з п'яти інших частин втрачені. Більшість дослідників погоджуються, що, зважаючи на відомості щодо укладання середньовічних латинськомовних ліричних антологій, розпочинати рукопис мали релігійні вірші [10, с. 196; 7, р. 898].

У Codex Vurganus першу частину представляють *Carmina moralia et satirica* (1-55), другу – *Carmina amatoria* (56-186), третю – *Carmina potoria* (187-226), у термінології Р. Dronke – «голіардичні уривки» (goliardic pieces) – пісні про пиятику та азартні ігри, четверту – *Ludi*, останню – *Supplementum*. Узявши до уваги новий порядок листів, запропонований W. Meyer, нім. дослідники А. Hilka та О. Schumann опублікували латинські тексти вже з удосконаленою нумерацією. Першу частину – *Моральні та сатиричні пісні* – вони опублікували в 1930 р., другу – *Любовні пісні* – опублікував О. Schumann у 1941 р., третю (*Пісні про пиятику та азартні ігри, Релігійні ігри та Додаток*) Bernhard Bischoff у 1970 р. Такий тематичний поділ віршів є досить умовним, адже далеко не всі вірші знаходяться у своєму тематичному розділі. Наприклад, СВ 122-134 представляють собою вірші про оплакування смерті, сатиру та повчальні історії про імена тварин. Загалом віршів та уривків віршів у манускрипті представлено 418 [2, с. 85].

Попри те, що більшість імен авторів віршів рукопису Clm 4660-4660a залишаються невідомими, дослідникам вдалось ідентифікувати авторство деяких віршів, у яких індивідуальність творця була найбільш яскраво вираженою. Так, до пера Архіпоета відносять вірші СВ 191, 220, Вальтера Шатильонського – СВ 3, 8, 19, 41, 42, 123, Гуго Примаса Орлеанського – СВ 194, Пітера Блуаського – СВ 29-31, 33, 63, 67, 72, 83, 84, 108, Філіпа Канцлера - СВ 21, 22, 26 (?), 27, 34, 131, 189, Авсонія (IV ст.) – СВ 64, який

не потрапляє у часові рамки збірника, як і сам автор [5, с.71-73, 29, с. xvii]. Перелік ідентифікованих німецьких авторів представлений D. Parlett [22], серед яких – Reinmar von Hagenau, Heinrich von Morungen, Walther von der Vogelweide, чернець Otloh Ratisbonensis з Еммерського аббатства (Otloh von Sankt Emmeran), єпископ Marbodius (Marbod von Rennes), Godefridus Wintonensis або Godefridus de Vincestria, настоятель (пріор) з Вінчестеру, Godefridus Сен-Вікторський, Dietmar von Aist, Neidhart von Reuenthal, Der Marner. За твердженням О. Sause, кілька віршів були написані одним з переписувачів Буранського кодексу (h1 або h2) [25; 22, с. 45] При цьому, кілька німецьких авторів Godefridus Wintonensis (CB 198), Otloh von Sankt Emmeran (CB 28, 38, 125) та Marbod von Rennes (122a, 123, 214) писали водночас і латинською мовою. Вісім віршів – Dum Dianae vitrea (CB 62), Olim sudor Herculis (CB 63), Aхе Phoebus aureo (CB 71), Clasus Chronos et serato (CB 73), Si linguis angelicis (CB 77), Saevit aerae spiritus (CB 83), Rumor letalis (CB 120) and Hebet sidus (CB 169) – за твердженням Р. G. Walsh, Р. S. Allen помилково приписав Абеляру [29, с. xvii].

Манускрипт Clm 4660-4660a визнаний «музичним», адже більшість текстів, а саме 43 вірша, супроводжуються андіастематичними невмами (особливою нотною системою, яка показує загальний контур мелодії, але не вказує інтервали та ритм) [10, с. 196; 2, р. 85]. Цю особливість рукопису відзначив ще В. Bischoff, коли дав назву для Codex Buranus. Мелодії, що були записані за допомогою невм у манускрипті, довгий час залишались недешифрованими. Більше того, невменні нотації були заплановані переписувачами ще для інших 16 віршів, зазначає В. Bruce. Серед цих 59 віршів лише 18 знайдені в паралельних манускриптах з мензуральною нотацією. Лише завдяки цьому факту музикознавці та лінгвісти Higinio Angès, W. Lipphardt, Rene Clemencic, Michael Korth та Vienna [21, с. 1048], змогли дешифрувати невми та запропонувати можливі контрафактури. W. Lipphardt запропонував 19 мелодій [18], тоді як Rene Clemencic та Michael

Korth розширили кількість реконструйованих мелодій до 45 (1979)¹. Так, філологи та музикознавці не мають жодного сумніву в тому, що середньовічні пісні виконувались, при чому виконавцями могли бути самі автори, *joculatores* або *spielmann*.

Широкої популярності та слави вірші вагантів зі збірки *Carmina Burana* набули саме завдяки музиці, яку написав у 1937 році Карл Орф до 24 чи 25 віршів (за різними джерелами) створивши кантату [27, с. 231, 235]. Дехто з музикознавців, щоправда, відносить її до ораторії [21, с. 1048]. Вірші для майбутнього лібрето композитору допомагав готувати студент юрист Мішель Гофман, узявши за основу видання Шмеллера [27, с. 230]. Слід зазначити, що Карл Орф на час створення свого монументального хорового твору не був знайомий з оригінальними мелодіями [1, с. 29; 21, с. 1048]. Як уже зазначалось вище, лише в 1979 році R. Clemencis та інші опублікували збірку всіх можливих середньовічних мелодій [6]. Антична мелодія також була запропонована для одного з найбільш популярних віршів – *Confessio* Архіпоета [20].

З музичної та філологічної точки зору цікавими є переклади David Parlett, який максимально близько відтворював ритмічні та метричні схеми оригіналу, прагнучи зробити вірші максимально близькими до мелодій Орфа: автор уникав складних збігів приголосних та закритих голосних на високих нотах.

Висновки. Отже, наявність текстів латинською мовою, давньофранцузькою, грецькою та середньовічнонімецькою свідчить про інтернаціональний та мультикультурний характер антології. А присутність андіастематичних невм та ілюстрацій дозволяє віднести тексти до медієвістичних креолізованих взірців. Так, збірка *Cm 4660-4660a* є

¹ Детально про дешифровані мелодії, особливості методології та її проблематику йдеться у G. Bobeth. *Wine, woman and song. Reconsidering the Carmina burana* // in Deeming H., Leach E. E. (ed.). *Manuscripts and Medieval Song*. – Cambridge University Press, 2015, pp.79-116.

унікальним джерелом світської середньовічної латинськомовної поезії часів Пізнього Середньовіччя та становить собою особливий інтерес для дослідників з різних галузей.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у дослідженні віршів та пісень з антології *Codex Buranus*, що дають багатий матеріал для лінгвістичного, літературного, історичного та музикознавчого аналізу.

Література

1. Babcock, J. (2006) Carl Orff's Carmina Burana: A Fresh Approach to the Work's Performance Practice. *Choral Journal*, 45(11), pp. 26-40.
2. Beatie, B. (2017). Carmina Burana. In: *Medieval Germany (2001): An Encyclopedia*, 2nd ed. Oxford: Routledge, pp. 85-86.
3. Bischoff, B. (1970). *Carmina Burana: einfuhrung zur Faksimile-Ausgabe der Benediktbeurer Liederhandschrift*. Bd. 2. Munich: Prestel, P. 39.
4. Blodgett, E. and Swanson, R. ed. and trans., (1987). *The Love Songs of the Carmina Burana*. New York and London: Garland Publishing, p. xiii. p. xxx+365.
5. Burana, C. (2005). *Athena Review: Journal of Archaeology, History, and Exploration*, [online] 4(2: The Flowering of the Gothic in Northern France: Gothic Art and Architecture from Paris to Picardie), pp. 71-73. Available at: <https://www.athenapub.com/AR/14carmina.htm> [Accessed 12 Jun. 2018].
6. Clemencic R., Korth M., Müller U. ed. (1979). *Carmina Burana: Gesamtausgabe der mittelalterlichen Melodien mit den dazugehörigen Texten*. München: Heimeran, P. 206.
7. Diemer, Peter and Dorothee. (1987). Die Carmina Burana. In B. Vollmann, ed., *Carmina Burana. Text und Übersetzung*, Frankfurt am Main: Deutscher Klassiker Verlag, pp. 895-1409.

8. Docen, B. (1807). *Miszellaneen zur Geschichte der deutschen Literatur*. Bd. 2. München: Scherer, pp. 189–208.
9. Dronke, P. (1962). A Critical Note on Schumann's Dating of the Codex Buranus. *Beiträge zur Geschichte der deutschen Sprache und Literatur*, (84), pp. 173-183.
10. Dronke, P. ed. and tr., (2008). *Nine Medieval Latin Plays*. 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press. P. 276.
11. Drumble, J. (2003). Studien zum Codex Buranus. *Aevum: Rassegna di scienze storiche linguistiche e filologiche*, 77(2), pp. 323-356.
12. Duggan, A. (2000). The World of the Carmina Burana. In: M. Jones, ed., *The Carmina Burana: Four Essays*. London: King's College London Centre for Late Antique and Medieval Studies, pp.1-23.
13. Gillingham, B. (1995). *A Critical Study of Secular Medieval Latin Song*. Ottawa, Canada: Institute of Mediaeval Music. viii, 318 p. : ill. ; 28 p.
14. Grimm, J. (1845). Gedichte des Mittelalters auf König Friedrich I. den Staufer und aus seiner so wie der nächstfolgenden Zeit. In: *Philologische und historische Abhandlungen der Königlichen Akademie der Wissenschaften zu Berlin. Aus dem Jahre 1843*, Berlin: Druckerei der Königlichen Akademie der Wissenschaften, pp. 143-254.
15. Knapp, F. (1994). Die Literatur des Früh- und Hochmittelalters in den Bistümern Passau, Salzburg, Brixen und Trient von den Anfängen bis 1273. In H. Zemann, ed., *Geschichte der Literatur in Österreich von den Anfängen bis zur Gegenwart*, Bd. 1. Graz: Akademische Druck- und Verlagsanstalt, pp. 407-443.
16. Knapp, F. (1998). Die Carmina Burana als Ergebnis europäischen Kulturtransfers. In: I. Kasten, W. Paravicini and R. Pérennec, ed., *Kultureller Austausch und Kulturgeschichte im Mittelalter (Beihefte der Francia 43)*. Sigmaringen: Jan Thorbecke, pp. 283-301.

17. Lind, L. ed. (1957). *Latin Poetry in Verse Translation: From the Beginnings to the Renaissance*. 1st ed. Boston: Houghton Mifflin College Div, p. xli +438, 488.
18. Lipphardt, W. (1982). Zur Herkunft der Carmina Burana. In E. Kühebacher, ed., *Literatur und bildende Kunst im Tiroler Mittelalter (Innsbrucker Beiträge zur Kulturwissenschaft. Germanistische Reihe 15)*, Innsbruck: Institut für Germanistik der Universität, pp. 209-223.
19. Manitius, M. (1931). Geschichte der lateinischen Literatur des Mittelalters, Bd. III: Vom Ausbruch des Kirchenstreites bis zum Ende des 12. Jahrhunderts. In W. Otto, newly ed., *Handbuch der Altertumswissenschaft*, Abt. IX, Tl. 2, Bd 3. Munich: C. H. Beck. p. 966.
20. Müller, U. (1980). Beobachtungen zu den 'Carmina Burana': Eine Melodie zur Vaganten-Srophe. *Mittellateinisches Jahrbuch*, 15, pp. 104-111
21. Müller, U. (2010). Performance of Medieval Texts. In A. Classen, ed., *Handbook of medieval studies: Terms–methods–trends*. Vol. 2. Berlin and New York: Walter de Gruyter, pp. 1039-1056.
22. Parlett, D. ed. (1986). *Selections from the Carmina Burana. A verse translation*. London: Penguin books. P. 272.
23. Plotzek, J. (1983). *Carmina Burana*. In: *Lexikon des Mittelalters*, Bd. 2. col. 1513. München: Artemis, Munich and Zurich.
24. Raby, F. (1934). *A History of Secular Latin Poetry in the Middle Ages*. 1st ed. vol. 2. Oxford: Clarendon Press, 1934, p. 256.
25. Sayce, O. (1992). *Burana Plurilingualism in the Carmina: a study of the Linguistic and Literary Influences on the Codex*. Facsimile. Göppingen: Kümmerle, p.xv, p. 244.
26. Steer, G. (1983). Carmina Burana in Südtirol. Zur Herkunft des clm 4660. *Zeitschrift für deutsches Altertum und deutsche Literatur*, (92), 1983, pp.1-37.

27. Steinberg, M. (2005). Carl Orff: Carmina Burana. *Choral Masterworks: A Listener's Guide*. Oxford: Oxford University Press, pp. 230-242.
28. Vollmann, B. ed., (1987). *Carmina Burana. Text und Übersetzung*. Frankfurt am Main: Deutscher Klassiker Verlag, P. 1415.
29. Walsh, P. ed. and tr., (1993). *Love lyrics from the Carmina Burana*. Chapel Hill: University of North Carolina Press; p. 218.
30. Walworth, J. (2000). Earthly Delights: the Pictorial Images of the Carmina Burana Manuscript. In M. Jones, ed., *The Carmina Burana: Four Essays*. London: King's College London Centre for Late Antique and Medieval Studies 18, pp. 71-83.